

UBALANCER PÅ ARBEJDSMARKEDET 27. februar 2022

DEBATINDLÆG

Skrevet af

Emilie Damm Klarskov
Analysechef

Troels Lund Jensen
Chefanalytiker

Arbejdsmarkedets sammensætning tipper over. Gennem uddannelse kan vi få det i vater.

I 2030 forventer vi en mangel på cirka 100.000 faglærte. Der er brug for at satse hårdt på uddannelse nu og i de kommende år – men det er ikke nok at få flere unge til at vælge erhvervsuddannelserne.

Kontakt

Chefanalytiker

Troels Lund Jensen

📞 28 60 86 42

✉️ tlj@ae.dk

Direktør

Lars Andersen

📞 40 25 18 34

✉️ la@ae.dk

I de sidste mange måneder har arbejdsmarkedets balancenerve været et varmt emne. Dansk økonomi buldrer nemlig løs, hvilket betyder, at rekordmange er i arbejde. Det kan man se på henholdsvis beskæftigelsestallene og ledighedstallene, der sætter rekord efter rekord.

” *Er det bedre at lade stå til? Eller skal vi tage fat og arbejde for et arbejdsmarked, der i fremtiden er i vater? Tør vi lade være?*

Chefanalytiker Emilie Agner Damm og senioranalytiker Troels Lund Jensen

Derfor skriger arbejdsgiverorganisationerne os ørerne fulde: Der er mangel på arbejdskraft. Der er for få hænder til for meget arbejde. Arbejdsmarkedet har fået overbalance.

Manglen på arbejdskraft er blevet løftet ind på Christiansborg, hvor det at øge arbejdsudbuddet nok engang er blevet en fremtrædende dagsorden. Arbejdsgiverne har længe ønsket sig en sænket beløbsgrænse – altså minimumsbeløbet, som en arbejder fra tredjelande skal tjene for at arbejde i Danmark, og regeringen har imødekommet ønsket.

Men arbejdsmarkedet står over for langt større ubalancer på længere sigt. Dét burde vi tale meget mere om. Det kræver langt større og bedre politiske løsninger, end blot at se sig blind på udenlandsk arbejdskraft.

Mangel på faglærte i 2030 – overskud af ufaglærte

En [fremskrivning af uddannelsessammensætningen](#) på arbejdsmarkedet viser en mangel på cirka 100.000 faglærte i 2030. Omvendt viser fremskrivningen et overskud af personer uden en erhvervskompetencegivende uddannelse, altså ufaglærte, på samlet set 110.000 personer. Det er et arbejdsmarked i ubalance.

Ubalancer på arbejdsmarkedet kan grundlæggende løses ad to veje: Enten kan man sætte ind uddannelsespolitisk, eller også kan man lade markedskræfterne herske. Den første vej vil resultere i højere velstand og produktivitet. Den anden vej vil medføre højere ulighed. Ufaglærte står nemlig med dårligere og dårligere kort på hånden, når det gælder jobsikkerhed, løn og vilkår, og det er desværre en udvikling der ser ud til at fortsætte. Afstanden mellem ufaglærte og uddannede vil vokse.

Både samfundsøkonomisk og politisk er det mest hensigtsmæssigt at løse ubalancen gennem uddannelse og opkvalificering.

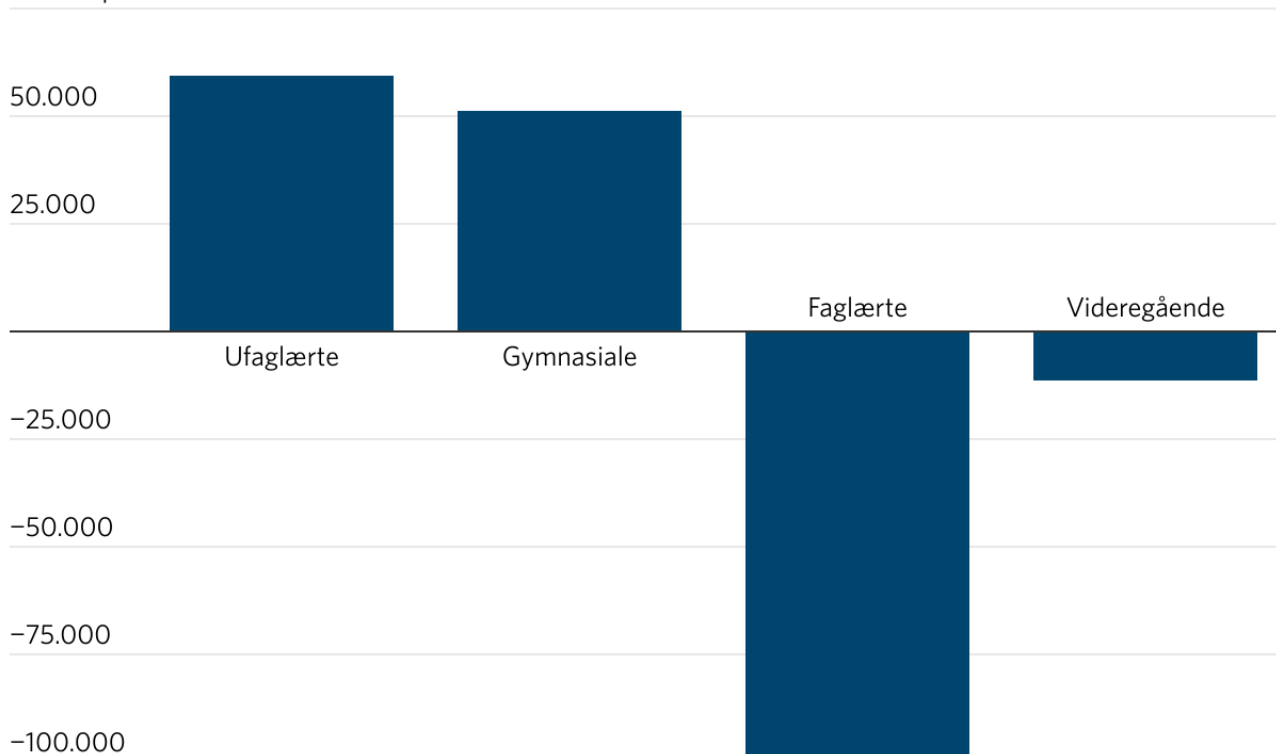
FIGUR

Vi ser ind i en ubalance på arbejdsmarkedet i 2030

Figuren viser, at der især bliver mangel på faglærte og for højt udbud af ufaglærte i 2030.

■ Ubalance i 2030

75.000 personer

Grafik: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd

I det følgende illustrerer vi, hvordan ubalancerne kan løses på en måde, der fører til et både rigere og mere lige Danmark.

Alt for få unge vælger en erhvervsuddannelse

Blandt 25-årige er det i dag hver sjette, der ikke har fået en uddannelse efter grundskolen, og vi [forventer](#), at det fortsat vil gælde omkring hver syvende 25-årige i 2030. Det bør derfor være en prioritet at vejlede

de unge, der i dag går i 9. og 10. klasse, over mod erhvervsuddannelserne. Som faglært har man nemlig udsigt til rigtig gode jobmuligheder, fordi der er færre faglærte hoveder, end der bliver efterspurgt.

” *Både samfundsøkonomisk og politisk er det mest hensigtsmæssigt at løse ubalancen gennem uddannelse og opkvalificering.*

Chefanalytiker Emilie Agner Damm og senioranalytiker Troels Lund Jensen

Det er dog urealistisk udelukkende at løse ubalancerne gennem det direkte optag. I dag vælger [hver femte ung](#) en erhvervsuddannelse efter grundskolen, mens nogle falder fra i løbet af uddannelsen. Hvis søgning, fastholdelse og fuldførelse af erhvervsuddannelserne fortsætter som hidtil, frem mod 2030, forventer vi, at der er cirka 35.000 faglærte unge under 25 år på arbejdsmarkedet i 2030.

Politisk er der fastsat en uddannelsesmålsætning om, at 30 procent af en ungdomsårgang skal vælge en erhvervsuddannelse. Hvis vi når dét, og to ud af tre fuldfører uddannelsen, så giver det ”kun” en fordobling af antallet af unge med en erhvervsuddannelse i 2030. Det er ikke nok. Hvis ubalancen skal løses alene via de helt unge, der i dag går i grundskolen, så skal antallet af unge faglærte mere end tredobles. Det er hverken realistisk eller hensigtsmæssigt.

Det er altså ikke nok at have fokus på de unge, der i dag går i grundskolen. Vi er nødt til at se på de mange unge, der allerede er gået ud af grundskolen, og måske har forsøgt og ikke er lykkedes med en erhvervsuddannelse.

Opkvalificering kan få arbejdsmarkedet i balance

Vi forventer, at antallet af lidt ældre ufaglærte i arbejdsstyrken mellem 26 og 40 år vil falde fra godt 95.000 personer til 75.000 personer i 2030. Gruppen er dog fortsat stor, og her kan opkvalificering for eksempel med voksenlærlingeordning og uddannelse på 110 procent dagpenge være værktøjer, som vi allerede kender, og som vi i endnu højere grad kan benytte. Hvis en stor del af denne gruppe kan opkvalificeres, så er vi godt på vej.

Mens én ud af fem unge vælger erhvervsuddannelserne direkte efter grundskolen, er det næsten tre ud af fire, der vælger en gymnasial uddannelse. På samme tid er der en tendens til, at flere og flere udskyder

videre studier eller slet ikke kommer i gang med en uddannelse, efter studentereksamen er i hus. Denne gruppe ender dermed som ufaglærte uden en erhvervskompetencegivende uddannelse. Alligevel går gruppen under radaren.

Mange unge med en studentereksamen læser først videre efter et par år. Det kan der være mange grunde til, så det er mest tydeligt at fokusere på gruppen af lidt ældre studenter, for eksempel dem, der stadig ikke har anden uddannelse, når de er mellem 26 og 40 år. Vi forventer, at arbejdsstyrken blandt 26-40-årige med en gymnasial uddannelse, som ikke læser videre, vokser fra cirka 40.000 til op mod 65-75.000.

” *Det er altså ikke nok at have fokus på de unge, der i dag går i grundskolen. Vi er nødt til at se på de mange unge, der allerede er gået ud af grundskolen, og måske har forsøgt og ikke er lykkedes med en erhvervsuddannelse.*

Chefanalytiker Emilie Agner Damm og senioranalytiker Troels Lund Jensen

Denne gruppe kunne også vejledes over mod erhvervsuddannelserne – for mange kan det være skoletræthed, der har været udslagsgivende for den manglende motivation til at læse videre – og her er en erhvervsuddannelse oplagt for en mere praksisnær måde at lære et fag på.

Formår vi at investere i uddannelse af de ufaglærte under 40 år som beskrevet ovenfor, og illustreret i figuren, kan vi altså godt løse de ubalancer, som ellers risikerer at realisere sig frem mod 2030. Det kræver en gevaldig indsats, men konsekvensen ved bare at lade stå til vil øge uligheden og koste vækst og velstand i mange år fremover.

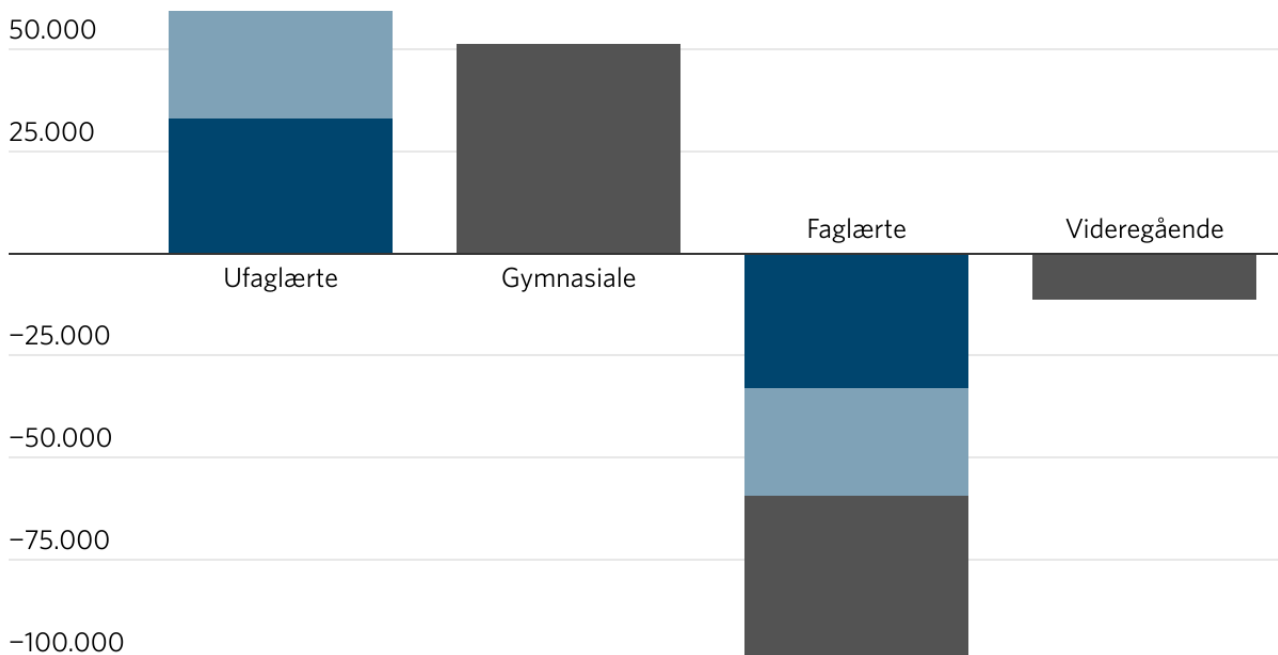
FIGUR 2

... men vi kan løse ubalancen gennem uddannelse

Figuren viser vores bud på, hvordan ubalancen kan løses. Farverne angiver, hvor personer "flyttes" fra og til.

■ Ufaglærte, under 25 år ■ Ufaglærte, 26-40-årige ■ Gymnasiale, 26-40-årige

75.000 personer

Grafik: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd

AE har tidligere vist, at der er betydelige samfundsøkonomiske gevinster af at løfte unge [ufaglærte til faglært niveau](#). Det gælder faktisk også, hvis nogle unge har brug for en ekstra indsats og dermed - i første omgang - bliver dyrere at opkvalificere end gennemsnitseleven.

Er det bedre at lade stå til? Eller skal vi tage fat og arbejde for et arbejdsmarked, der i fremtiden er i vater?
Tør vi lade være?